

Največji modni trend 21. stoletja?

Ekološko ravnanje

Področje: **Interdisciplinarno**

(Ekologija z varstvom okolja, sociologija)

Raziskovalna naloga

Avtor: Elizaveta Klochkova, 9.a

Mentorica: Slavka Kozel

Zahvale

Raziskovalna pot ni bila vedno lahka, a nikoli nisem ostala sama. Zato bi se kot prvo zahvalila moji mentorici Slavki Kozel, ki me je usmerjala ob raziskovanju in prispevala k reševanju zapletov. Seveda pa ne morem pozabiti tudi na tiste, brez katerih naloga sploh ne bi nastala in to na ga. Saško Susman- predstavnico organizacije Humana, učence OŠ Trzin in secondhand trgovino Textil house, saj so vsi pripomogli k pridobivanju informacij za raziskavo in tako še enkrat dokazali, da ljudem ni vseeno.

Kazalo

1. Povzetek	5
2. Teoretični del	6
2.1 Definicija	6
2.2 Vlakna	6
2.2.1 Naravna vlakna	6
2.2.2 Kemična vlakna	8
2.2.2.1 Prednosti, slabosti, vpliv kemičnih vlaknen	8
2.2.3 Okolju prijazna vlakna	8
2.3 Vpliv tekstilne industrije na okolje	9
2.3.1 Kemizacija	9
2.3.2 Mikroplastika	10
2.3.3 Hitra moda	11
2.4. Okoljevarstvene ideje, ki jih uvaja Slovenija	11
3. Raziskovalni del	14
3.1 Rezultati anketnega vprašalnika	14
3.2 Intervju	17
3.2.1 Intervju s Saško Susman	17
3.2.2 Intervju z naključno izbranimi kupci secondhand trgovine	21
4. Razprava	23
5. Sklepi in zaključek	25
6. Viri	26

Kazalo slik

Slika 1.: 17 ciljev trajnostnega razvoja do leta 2030	12
Slika 2.: Dan odprtih vrat 1	18
Slika 3.: Dan odprtih vrat 2	18
Slika 4.: Skladišče Humane na Črnučah	19
Slika 5.: Potek intervjuja s Saško Susman	20
Slika 6.: Potek intervjuja v secondhand trgovini «Textil house»	22

Kazalo grafov

Graf 1: Število kupljenih kosov oblek med vsemi anketiranci	14
Graf 2: Materiali, iz katerih anketiranci kupujejo obleke	14
Graf 3: Najpomembnejši kriteriji za mlade pri izboru oblek	15
Graf 4: Prihodnost nepotrebnih oblačil	15
Graf 5: Količina zavrženih oblek s strani mladih	16
Graf 6: Zbrane količine tekstila od 2004-2021	19

1. Povzetek

V slovenskih šolah se že vrsto let posveča veliko pozornosti okoljevarstvu in ravnanju z odpadki. Nenehni tehnološki in družbeni napredek prinaša nove razmere in s tem tudi drugačne težave.

Srečujemo se z nekontroliranim potrošništvom, ki posebej izstopa pri prodaji oblačil. Ogromen delež kupljenega tekstila konča kot odpadek, človek pa preprosto kupi nov kos, na starega pa pozabi. Nanj pa ne pozabi naš planet, na katerem se močno izražajo posledice takega gospodarjenja. Vidimo jih lahko na vseh naravnih dejavnikih, od vodovja in prsti do ozračja.

Včasih se zdi, da smo mladina le majhna peščica, ki nič ne more spremeniti, kar pa ni res. Te raziskave sem se lotila zato, da lahko ugotovim in nazorno predstavim, kako lahko kot posameznik zmanjšam onesnaževanje našega planeta, ki ga povzroča tekstilna industrija-trenutno drugi največji onesnaževalec okolja.

Preučila sem literaturo, opravila intervju s predstavnico Humane in s kupci v second-hand trgovini ter izvedla anketo med vrstniki. Na podlagi zbranih podatkov sem oblikovala smernice, ki nam bodo lahko v pomoč pri reševanju okoljske problematike povezane s tekstilom.

Ključne besede: okoljevarstvo, ravnanje z odpadki, potrošništvo, oblačila, tekstilna industrija, onesnaževanje okolja.

2. Teoretični del

2.1 Definicija

Prvi in najbolj pomemben korak pri pravilnem ravnanju z odpadki je ustrezna klasifikacija. Odpadke ločujemo za nadaljnjo predelavo glede na definicijo odpadka in glede na nastajanje posrednih snovi med samim postopkom. Potrebno je predhodno preučevanje različnih uvrstitev, kar omogoča boljše zavedanje o lastnostih snovi prisotnih v določenih odpadkih. Pravilna ravnanja v povezavi z zmanjševanjem odpadkov so zbiranje, prevzemanje, razvrščanje, predelava. Nad ravnanjem z odpadki imajo nadzor inšpektorji oz. občinski inšpektorji.

1. Geografski terminološki slovar inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša:

tekstilna industrija -e -e ž

ind. geogr. industrijsko izdelovanje tekstilne preje iz naravnih in umetnih vlaken, izdelovanje tkanin in tekstilnih izdelkov, zlasti konfekcije

2. Geografski terminološki slovar inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša:

onesnaževanje okolja -a -- s

var. okolja zmanjševanje kakovosti in naravnih samoobnovitvenih zmogljivosti okolja, ki jih povzroča človek s svojim delovanjem in vnašanjem določenemu okolju škodljivih snovi, energije, organizmov.

Tematika, ki jo raziskujem v tej nalogi, je onesnaževanje okolja, ki ga povzroča tekstilna industrija.

Ne zanima me le onesnaževanje okolja, ki ga povzročajo zavržena oblačila, ki končajo kot odpadki, ampak tudi onesnaževanje, ki nastane med samo proizvodnjo blaga, gojenjem ter obdelavo vlaken. Proces proizvodnje novih oblačil ni prijazen okolju, saj pri tem onesnažimo s škodljivimi snovmi prst, vodo in ozračje.

2.2. Vlakna

2.2.1 Naravna vlakna

Danes smo na področju tekstilne industrije prišli do te ravni, ko lahko izbiramo med več vrstami vlaken, ki jih v glavnem delimo na naravna in sintetična vlakna.

Za naravna vlakna je značilno, da jih pridobivamo iz naravnih virov, ki jih delimo na organske in anorganske vire. Anorganska vlakna niso tako razširjena. Večinoma jih pridobivamo iz mineralov, npr. azbesta.¹

Organska vlakna imajo dve podskupini in sicer:

- Celulozna ali vlakna rastlinskega izvora. Iz različnih delov rastlin lahko pridobimo vlakna za različne namene.

Semenska vlakna:

BOMBAŽ: je že od nekdaj najbolj uporabljeno tekstilno vlakno. Uporabljamo ga za praktično vse vrste tkanin in pletenin, od spodnjega perila do gospodinjstskih tkanin.

Vir 1.: Damilo Jakšič: Projektiranje in konstrukcija tekstilij in oblačil. Ljubljana: Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za tekstilstvo, 2007.

KAPOKA: se večinoma proizvaja v bolj tropskih predelih. Srečujemo jo v našem vsakdanjem življenju npr. za polnjenje blazin in žimnic. ²

Stebelna vlakna:

LAN in **KONOPLJA:** sta najbolj znani stebelni vlakni. Zaradi njihove trpežnosti jih uporabljamo za izdelavo sukancev, ribiških vrvic in mrež, vreč posteljnine in kuhinjskega perila, v čevljarški industriji, občasno tudi za modne tekstilije.

Pred prihodom bombaža smo v Evropi za vse tkanine uporabljali lan, ki je v bistvu zelo konkurenčna rastlina, ker je anti-bakterijski in ne povzroča alergij ter je dobro izolativen.

Podobne lastnosti kot lan in konoplja imajo tudi stebelna vlakna **KOPRIVE**, **KITAJSKE KOPRIVE**, **RAMIJE**.

Listna vlakna:

Rastline, pri katerih so uporabna listna vlakna so **SISAL**, **ABAKA** in **ANANAS**. Za ta vlakna je značilno, da so trdna, imajo lep lesk in imajo belo oz. svetlo rumeno barvo.

Sadna vlakna:

Za izdelavo vrvi, preprog in predpražnike lahko uporabljamo vlakna, ki jih pridobimo iz kokosa. ²

Celulozna vlakna so zelo razširjena in primerna za številne namene.

- Beljakovinska ali vlakna živalskega izvora.

Zaradi lažje izdelave in bolj primerne cene, večinoma srečujemo beljakovinska vlakna. Glavna sestavina teh vlaken je keratin in jih zato tudi imenujemo keratinska vlakna. Za njih je značilno, da vsebujejo žveplo. Največkrat jih srečujemo v obliki volne različnih vrst.

OVČJA VOLNA velja za eno izmed kar kakovostnih surovin, kar je seveda odvisno od vrste ovce, podnebja itd.

Poleg volne uporabljamo tudi **DLAKO** drugih živali, kot so koze, kunci, kamele, krave. Te zopet uporabljamo v različne namene, odvisno od vrste. Dlako navadnih koz in krav uporabljamo za bolj grobe vrste volne. Ampak so tudi izjeme, kot so dlake angorskih koz, ki so primerne za pliš in dlake kameljih (npr. lame in alpake) ter kašmirskih koz, katerih dlako uporabljamo za izdelavo kašmirja različnih barv. Izdelki iz kašmirja na tekstilnem trgu veljajo za najdražje. ²

FIBRIONSKA VLAJNA: so ena izmed zelo finih ter dragih vlaken, iz katerih izdelujemo nežno žensko perilo, dekoracijske tkanine in podobno. Glavni vir vlaken te vrste je svila, bodisi prava ali pa divja. Zanja velja, da je kemično sestavljena iz svilnatega lepila, fibroina ter sericina in da jo pridobivamo iz niti kokonov sviloprejk. ²

Kar se tiče proizvodnje, lahko zagotovo trdimo, da so beljakovinska vlakna ena najbolj okolju prijaznih, ki jih trenutno uporabljamo na trgu, saj je sama predelava vlaken povezana z živalmi in ne potrebuje velikega posega v naravo. Tudi izdelki so kakovostni in pri pravilni negi zdržijo dolgo življenjsko dobo. Ena izmed težav tekstila te vrste je višja cena, kakor ostale tekstilne produkcije, vendar zaradi svoje trpežnosti in učinkovitosti potrebujejo manjkratno zamenjavo.

³

Vir 2.: Dr. Sonja Šostar Turk. Sabina Fijan, univ.dipl.inž: Nega tekstilij in oblačil. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za strojništvo, Inštitut za tekstilstvo, 2000.

Vir 3.: Ana Lesjak: Tekstilna tehnologija plemenitenje; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993.

2.2.2 Kemična vlakna

V zadnjem času proizvajalci vse bolj zamenjujejo naravna vlakna s sintetičnimi in/ali mešanici bombaža in sintetičnih vlaken. Izdelava teh vlaken je precej manj zahtevna in mešane tkanine so bolj vzdržljive npr. za likanje, pranje itd. Kemična vlakna so treh vrst:

1. **Umetna celulozna vlakna:** Kakor nam pove že samo ime, so ta vlakna izdelana iz celuloze, ki jo raztopijo in stiskajo skozi predilne šobe, nato pa jih po mokrem predilnem postopku utrdijo v niti. Taka vlakna delimo še na več kategorij glede na vrsto topila in na predilni proces (npr. viskozna in bakrena vlakna). Prednost oblačil, v sestavi katerih je prisotna viskoza je to, da je njihova nepremočljivost višja, prav tako tudi odpornost proti kemikalijam in svetlobna obstojnost.
2. **Umetna beljakovinska vlakna:** Imenujemo jih tudi umetna kazeinska vlakna, saj so pridobljena iz živalskih/rastlinskih beljakovinskih polimerov, ki imajo **globularno** strukturo. Uporabljajo se predvsem za domače tekstilije.
3. **Kemična vlakna iz sintetičnih surovin:** Vlakna te vrste pogosto srečujemo v oblačilih na policah trgovin. Poznane komponente, ki jih vsebujejo vlakna, so polietilen, polistirol, polivinilklorid. Najpogosteje takšna vlakna srečujemo v obliki najlona, iz katerega so izdelane za vse prepoznavne najlonke. Izdelujemo jih po predilnem stiskalnem postopku, po katerem sledi raztezanje niti, ki so nato pripravljene za nadaljnjo obdelavo in uporabo. 2

2.2.2.1 Prednosti, slabosti in vpliv kemičnih vlaken

Kakor sem že prej omenila, imajo te tkanine številne prednosti, npr. visoka trdnost, elastičnost, imajo dobro temperaturno odpornost, dobro svetlobno in kemično obstojnost. Vse te lastnosti nam omogočajo številne manipulacije, ki jih lahko izvajamo z blagom teh vrst, a moramo upoštevati tudi slabosti teh vlaken. Slabost, ki jo občutimo najbolj globalno je ta, da se za njihovo izdelavo porabljajo neobnovljivi naravni viri, kot sta tudi nafta in zemeljski plin. 2

Prav zato je potrebno, da oblačila, ki so narejena iz kemičnih vlaken, porabljamo ozaveščeno, kar nam pa trenutno ne uspeva najbolje, saj od leta 2011 na svetovnem trgu zasledimo, da se iz leta v leto porabljajo le v povečani količini (INDIA, skupina Freedonia, IFAI, JEC).

2.2.3 Okolju prijazna tekstilna vlakna

»Naravno« ne pomeni vedno okolju prijazno. In točno to velja v tekstilni industriji. Res je, da so vlakna, ki izhajajo iz naravnih in obnovljivih virov biološko razgradljiva, kar brez dvoma zmanjša število odpadkov, ampak ne smemo zanemarjati tega, kako že sama proizvodnja teh vlaken vpliva na okolje.

Vlakna, ki jih pridobivamo iz rastlinskih virov, največkrat gojijo po načelih intenzivnega kmetijstva, kar pomeni, da na velikih površinah gojimo eno kulturo. Ogromne površine so namenjene gojenju rastlin za izdelke, medtem ko bi lahko na teh področjih gojili rastline za prehrano prebivalstva.

Rastline, ki jih gojimo za tekstilne namene, so zahtevne za vzdrževanje, kar pomeni, da zanje porabljamo velike količine pesticidov. Ko so znanstveniki začeli opazovati problematike na tem področju, so začeli z iznajdbami okolju neškodljivih načinov:

Klochkova, E. (2022). Največji modni trend 21. stoletja? Ekološko ravnanje: raziskovalna naloga

- Prvi izmed okolju prijaznih načinov je gojenje bombaža po zeleni tehnologiji. Cilj tega je, da ga gojimo brez pesticidov, škodljive žuželke pa naj bi uničevali zajedavci in s tem bi ohranjali ekosistem na njivah in v okolici. ²

Poleg tega so izdelki iz organskega bombaža mehkejši, udobnejši in hipoalergeni, ker je že v osnovi gojen brez GSO. ⁴

- Naslednji način, da vlakna približamo okolju prijazni predelavi je tudi to, da se poskušamo, čim bolj odreči barvilom, ki vsebujejo kemikalije in se preusmerimo na naravna barvila. Nekaj časa so proizvajalci ob pomoči strokovnjakov gojili bombaž v različnih odtenkih zelene in rjave. Vendar so bili izdelki s to tehnologijo bolj grobi, zato so bili s časoma izboljšani s kultivacijskim programom. Danes vlakna, obarvana po tej tehnologiji, srečujemo z oznako Fox Fibre, poimenovana po Sally Fox. ³

- Če se želimo približati okolju prijaznim načelom pri oblačenju, je dobro, da se spomnimo na lanene izdelke. Lan je odlična alternativa številnim kemijskim vlaknom, ker je okolju prijazen pri lokalni proizvodnji, saj pri njej nastane minimalno število odpadkov in se ne uporabljajo težke kemikalije. Poleg tega je stranski produkt olje za slikarstvo in kozmetiko. Uvrščamo ga med enega izmed najboljših vlaken tudi zato, ker je biološko razgradljiv. ²

Pri nakupu izdelkov iz lanu moramo upoštevati, da so mnogi izmed njih predhodno beljeni, kar pa zaradi zahtevnosti zelo škoduje naravi. Težavnost tega blaga je tudi pri vzdrževanju, ker se pere pri visokih temperaturah in se pri tem porabijo velike količine vode. V primerjavi z drugimi izdelki, porabimo več energije tudi za likanje.

O lanu lahko torej rečemo, da ima zagotovo velike perspektive v tekstilni industriji v prihodnosti, vendar danes pa moramo še vedno paziti na izbiro izdelkov, ki res ne prizadenejo okolja. ³

2.3. Vpliv tekstilne industrije na okolje

2.3.1 Kemizacija

Pomembno je, da se zavedamo, da tekstilna industrija povzroča enake posledice na okolje, kot druge industrijske proizvodnje. Ena izmed posledic, ki jo čutimo že zdaj, je kemizacija. To pomeni, da v naše naravno okolje prihajajo nevarne in škodljivo kemikalije, ki na tak ali drugačen način prizadenejo naravo, človeško zdravje itd.

Najbolj viden onesnaževalec je dim, ki prihaja iz tovarn. Ta po navadi vsebuje ogljikov monoksid, žveplove okside, ogljikovodike, trdne delce ter dušikove okside. Njihovo prisotnost v zraku občutimo ob posebnih vremenskih razmerah, kot je temperaturna inverzija, ker se ob njih močno poveča koncentracija nekaterih sestavin v zraku, kar pa povzroči množične srčne, žilne in pljučne obolenosti. Poleg tega se pri nekaterih industrijskih procesih v zrak sproščajo tudi žveplov dioksid in dušikova kislina, kar je problem v številnih delih sveta zaradi kislil padavin. Kisel dež zakisli tla, vodovje in privede do smrti nekaterih organizmov, poleg tega je tudi strupen za ljudi, živali in rastline. ⁵

- Ko govorimo o okolju prijaznih vlaknih, je presenetljivo, da med njih uvrščamo tudi nekatere vrste viskoze. Proces proizvodnje običajne viskoze po ksantonogenatnem postopku je eden najbolj umazanih, ker uporablja okolju nevarne kemikalije. Danes poznamo novo vrsto viskoznega vlakna- tancel. To je regenerirano celulozno vlakno, ki je biološko razgradljivo, saj je pridelano iz naravnih virov oz. obnovljivih surovin. Lahko rečemo, da bi v prihodnosti lahko postalo nova cenejša alternativa svile. ²

Industrija svoje odpadke izpušča tudi direktno v vodovje. Prizadenejo ga predvsem pesticidi, umetna gnojila, ter podzemna odlagališča odpadkov.

Vir 4.: Kaj je ekološki bombaž? 2022. Pridobljeno: 05.02.2022:(<https://naturaland.si/blog/eko-bombaz/>)

Vir 5.: Slovensko ekološko gibanje: Kemizacija okolja in življenja- do katere meje?. Ljubljana: Slovensko ekološko gibanje, 1997.

Problem je v procesu imenovanem eutrofikacija, pri čemer prej navedeni procesi povzročajo prekomerno rast alg, ki so po koncu življenjske dobe hrana za anaerobne bakterije, te pa proizvajajo številne strupe in s tem povzročajo pomanjkanje kisika v vodi. Pomanjkanje kisika privede do smrti vodnih organizmov in prizadene tudi njihovo razmnoževanje. Torej lahko zagotovo trdimo, da voda iz teh področij ni pitna.⁵

Pomanjkanje pitne vode je resen problem, ampak tekstilna industrija jo ne samo onesnažuje, ampak tudi porablja. O tem pričajo podatki, o katerih piše Slovensko društvo za zaščito voda (SDZV). Eden izmed najbolj presenetljivih podatkov je, da za proizvodnjo ene majice porabimo do 3l vode, za en par kavbojk pa kar do 10l vode. Vodo, v povezavi s tekstilom, porabljamo tudi med pranjem. Če oblačila peremo predolgo, porabljamo veliko količine vode. Pri pogostem pranju se tudi sam izdelek hitreje uniči in izrabi.⁶

Pogosto sponzoriramo kemikalizacijo brez da bi se tega sploh zavedali, saj napačno jemljemo številna rastlinska vlakna kot okolju prijazna, saj so »naravna«. Bili bi lahko, ampak niso, ker jih še vedno gojimo na plantažah. Ker naenkrat v istih pogojih gojimo veliko število istovrstnih rastlin, ki pa so zelo občutljive, imamo velike možnosti izgube pridelka.

Bombaž ogrožajo številne nevarnosti (rilčasti hrošč, pectinophora ter drugih kar 70 vrst škodljivih žuželk, gliv, bolezni itd.), prej pa sem omenila tudi to, da bombažne plantaže zavzemajo tisoče hektarjev samo v Evropi, kar pomeni, da zavzemajo prostor, na katerem bi lahko gojili hrano in zmanjšali lakoto, ampak zaradi prekomerne porabe tekstila to trenutno ni mogoče.

Proizvajalci rastlin, kiso namenjena nadaljnji predelavi v vlakna, poskušajo ohraniti čim več pridelka ne glede na zunanje okoliščine, zato uporabljajo velike količine pesticidov, ki posledično prizadenejo podtalnico in s tem pitno vodo, ter prst. ¹

2.3.2 Mikroplastika

Mikroplastika v povezavi s tekstilno industrijo predstavlja pravzaprav posledico mikrovlaknen. Ta nastanejo s pranjem sintetičnih oblačil. Samo z enim pranjem obleke iz poliestra v pralnem stroju nastane 700.000 mikroplastičnih vlaken. Nevarna so zato, ker se odplaknejo v morja, kjer končajo v prehranjevalni verigi. Pri tem se lahko pokažejo učinki na kar celi populaciji živali. To pa lahko pomeni, da je zelo velika verjetnost, da ena izmed njih pristane na našem krožniku in prizadene tudi človeka. V najbolj rizični skupini so novorojenčki in otroci, ki so bili izpostavljeni strupom že v maternici. Zastrupitev poškoduje predvsem osrednje živčevje, kar se kaže z izgubo spomina, motnjami čutenja in gibanja. ^{5, 7}

Vir 6.: DR. Levstek, M. 2019. Za proizvodnjo tkanin se uporablja tudi velika količina vode. (online). Pridobljeno 05.02. 2022: <https://sdzv-drustvo.si/novice/industrija-tkanin-je-druga-najvecja-onesnazevalka-okolja/>

Vir 7.: Oblačila, obuvala in tekstilni gospodinjski izdelki povzročajo onesnaženje vode, izpuste toplogrednih plinov In polnjenje odlagališč odpadkov (online) 2020. Pridobljeno 05.02.2022:<https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20201208STO93327/ucinek-tekstilne-proizvodnje-in-odpadkov-na-okolje-infografika>

2.3.3. Hitra moda

Zadnje čase za nikogar ni več skrivnost, da je danes malo res dolgotrajnih izdelkov. Proizvajalci kapitalističnih družbenih ureditev nas želijo prepričati v to, da nakupujemo prekomerne količine izdelkov, ki jih ne potrebujemo. Po podatkih Evropskega parlamenta, kar 60% letno kupljenih oblačil ni zares potrebnih. Tako je nastal pojem »Fast fashion«, po slovensko »hitra moda«. Posledica tega je nenehno zagotavljanje novih trendovskih oblačil, obutve in drugih izdelkov po zelo nizkih cenah, kar je povzročilo povečanje količine proizvedenih in zavrženih oblačil.⁷ Čeprav je moja raziskava posvečena bolj ekološkemu pogledu, bi v povezavi z velikim povpraševanjem po veliki količini poceni in nekakovostnih izdelkov lahko izpostavila tudi zniževanje stroškov dela in slabe pogoje dela. O tem govori tudi statistika, saj so Američani leta 2015 skupaj kupili petkrat večjo količino oblačil, kot leta 1980. In številke iz leta v leto le rastejo. Bilo bi pametno, da se naslednjič ob kakšnem nepotrebnem nakupu oblačil pri globalnem proizvajalcu, ki bodo služila le kratek čas, zamislimo.⁸

2.4. Okoljevarstvene ideje, ki jih uvaja Slovenija

- »Zero waste“- je projekt, s katerim je začelo slovensko društvo Ekologi brez meja, ki so po njegovem uradnem odprtju (januarja 2014) postali nacionalna organizacija za Slovenijo in član mreže Zero waste Europe. Temelji na principu o trajnostnem razvoju, ki naj bi bil univerzalen. Upoštevati moramo, da ne more biti enak za vse, zaradi različnega povprečnega letnega dohodka po državah. Pri kapitalistično naravnem trgu je ta sistem popolnoma delujoč le v primeru popolne izolacije države, ki najbolj zaostaja v gospodarskem razvoju. Ekonomski trg hrepeni po vedno večjem in hitrejšem razvoju, ki pa ni enakomeren. O tem problemu so se zamislili tudi naši predstavniki Zero waste in prilagodili idejo o trajnostnem razvoju za trenutne razmere. Njihovi glavni cilji so preoblikovanje in upravljanje procesov industrije, zmanjševanje volumna in toksičnosti odpadkov. To bi privedlo do ohranjanja ter predelave vseh materialov in zapustitve tehnologij sežiganja ali odlaganja. Ta dva načina predstavljata velik okoljski problem, saj povprečen prebivalec v EU ustvari približno 5 ton odpadkov, od katerih se 3 tone zavrže. Prebivalci samo Evropske unije letno odložimo nepredstavljivo število odpadkov. Ne glede na grozno statistiko praksa kaže, da se komunalnih odpadkov ne moremo znebiti brez termične predelave in/ali odlaganja. Naš cilj je, da bi do leta 2025 do 25% zmanjšali odlaganje materialov, pri katerih je možna reciklaža oz. niso nevarni odpadki. Čeprav je za izvedbo načinov Zero Waste potrebno veliko časa, so tudi njegovi učinki dolgotrajni.⁹ Ena izmed idej "Zero waste" je tudi prehod na krožno gospodarstvo, ki predstavlja način organizacije proizvodnje in potrošnje s ciljem, da povišamo število izdelkov, pri katerih je možna ponovna uporaba, popravilo in reciklaža. Cilj je tudi podaljšanje življenjske dobe izdelkov in posledično s tem zmanjšana količina odpadkov. Trenutno sledimo tradicionalnemu linearnemu modelu gospodarstva, ki temelji na praksi vzemi-naredi-porabi-odvrzi, kar povzroča rast kapitala lastnikov industrijske proizvodnje. Ti so z željo po večjem dobičku prišli do različnih shem, kot je načrtno staranje, ki vzpodbuja kupce k večji porabi izdelkov, industrije pa prisili k porabi virov za izdelavo izdelkov v neskončnem potrošniškem krogu.

Vir 8: Potrošništvo. 2015. Pridobljeno: 05.02.2022: <https://www.ekoenergy.org/how-polluting-is-the-fashion-industry/>

Vir 9.: Zveza ekoloških gibanj Slovenije in ministerstvo za okolje in prostor v sodelovanju z univerzo v Mariboru, Fakulteto za strojništvo in znanstveno raziskovalnim središčem Ptuj: Strokovni posvet- Energijska izraba odpadkov. Ljubljana: Zveza ekoloških gibanj Slovenije - ZEG, Center ekoloških dejavnosti, 2011.

To se ne sklada z zmogljivostjo naravnih virov, zato je ena od alternativ, ki jih ponuja krožno gospodarstvo, biomimika.

Avtor inovacije je Janine Benyuys in izvira iz ideje opazovanja naravnih procesov in posledično posnemanje ter uveljavljanje v človeški družbi. Cilj je, da bi prilagodili družbo naravnim pogojem, kjer bi naravo dojemali kot življenjski model; merilo virov, ki smo jih zmožni enakomerno uporabiti in predelati.¹⁰

Poleg tega je pomembno, da se zamislimo o odpadkih v industriji, ki so trenutno eden največjih krivcev za ekološke probleme. Eden izmed načinov trajnostnega razvoja, ki bi se lotil še te problematike, je industrijska ekologija. Ta študira pretoke materialov in energije, ki se porabljajo v industriji in regulira njihovo sorazmerno porabo.

- Načrt trajnostnega razvoja je tudi sistem "Cradle to Cradle" oz. slovensko "Od zibelke do zibelke", ki bi moral postati nadomestilo sodobnemu mišljenju ("Od zibelke do groba"). Temelji na preiščenem ravnanju z odpadki in svojim okoljem, tako da ne razmišljamo iz danes na jutri, ampak se osredotočimo na to, kakšen vpliv bodo imela naša dejanja za potomce. Idejo sta osnovala in razvijala Michael Braungart in Bill McDonough, ki sta ga uveljavila kot koncept in certifikacijski proces, s katerim bi spremenili delovanje ljudi z odpadki in ga usmerili v odgovorno za prihodnost naslednjih generacij.¹¹
- Trenutno se težko ne strinjam s tem, da je vse na svetu povezano, od političnega dogajanja do ekološkega stanja v naravi. Zato smo pred kratkim, natančneje leta 2018, začeli z uvajanjem sistema, cilj katerega ni le ekonomska učinkovitost, temveč tudi pravično ravnanje z naravnimi viri in socialno ravnovesje. Vzpodbuja okolju prijazno ekonomijo, s katero lahko zmanjšamo naravna tveganja in rabo neobnovljivih virov. Vse te cilje skupaj združuje sistem »zeleno gospodarstvo«.¹²
- Večina od prej naštetih pojmov in priporočenih načinov za življenjski in gospodarski slog pa zagotovo na bolj globalni ravni poskuša uresničiti OZN z načrtom Agenda 2030. Cilji tega načrta niso le ekološki, ampak tudi socialni, saj, če bomo uredili industrijo, bomo izboljšali našo okolico, pogoje za delavce itd.¹³

Slika 1: 17 ciljev trajnostnega razvoja do leta 2030; vir: OZN, 2015

Vir 10.: Zveza ekoloških gibanj Slovenije: Strokovno posvetovanje- Kako do »nič odpadkov« v Sloveniji?. Ljubljana: Zveza ekoloških gibanj Slovenije, 2015.

Vir 11.: Boris Pregrad in Vojko Musil: Tehnologija in integrirano varstvo okolja. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1999.

Vir 12.: Zelena Slovenija: Priročnik- Prehod v zeleno gospodarstvo. Celje: Fit media d.o.o., 2018.

Vir 13.: Agenda. 2020. Pridobljeno: 05.02.2022: https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/uresnicevanje_

- Aktualna informacija povezana s tematiko industrije, posebej tekstilne, je zeleni marketing in zeleni izdelki. Problematiko tekstilne industrije najbolj povzročajo moda in neracionalni modni trendi, ki jim slepo sledimo. Zato je eden od ciljev EU, da bi vzpodbudili čim večje število proizvajalcev k zavestnemu zelenemu marketingu. To pomeni, da med promoviranjem svojih izdelkov upoštevajo varstvo okolja kot odgovornost podjetja. Prijazno delovanje do okolja je ena izmed njihovih konkurenčnih prednosti (Coddington, 1993). Izdelki takih podjetij naj bi vsebovali manj kemije, bili bi bolj vzdržljivi in bili narejeni iz materialov, ki jih lahko ponovno uporabimo oz. so iz recikliranih surovin. Poleg tega, bi morali biti vsi ti kriteriji navedeni ob izdelku, da jih imajo kupci v prostem dostopu. Kupce, ki jih izdelek zanima tudi z ekološkega vidika, imenujemo tudi »zeleni potrošniki«. Za njih je značilno tudi to, da:
 - se izogibajo produktom, ki ogrožajo njihovo zdravje in zdravje njihove okolice,
 - resno ne poškodujejo okolja med katerim koli delom njihove »življenjske dobe« od proizvodnje do prenehanja uporabe,
 - ne povzročijo odvečnega onesnaževanja,
 - ne ogrožajo obstoja živalske/rastlinske vrste,
 - negativno ne vplivajo na druge države.

Zeleni potrošniki iščejo zelene izdelke, ki sledijo načelom trajnostnega razvoja.¹²

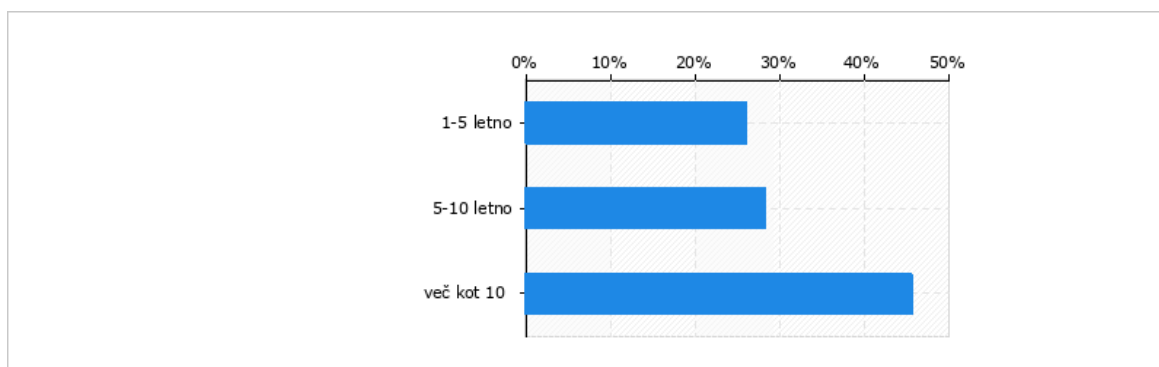
3. Raziskovalni del

3.1 Rezultati anketnega vprašalnika

Ker sem ugotovila, da trenutno v Sloveniji nimamo uradne statistike glede skrbi za okolje s strani mladih, sem se odločila, da bom med učenci 7. in 9. razredov OŠ Trzin izvedla krajšo anketo. Z njo sem želela ugotoviti, kakšen odnos do okolja imajo moji vrstniki. Anketo sem izvedla na OŠ Trzin v tednu od 07.03.2022-12.03.2022 v spletni obliki. Skupaj je sodelovalo 46 anketirancev (24 fantov in 22 deklet, 23 iz 7. razredov in 23 iz 9. razredov).

1. Koliko kosov oblačil kupiš na leto? (med kos obleke ni šteto spodnje perilo, nogavice in čevlji)

Graf 1: Število kupljenih kosov oblek med vsemi anketiranci

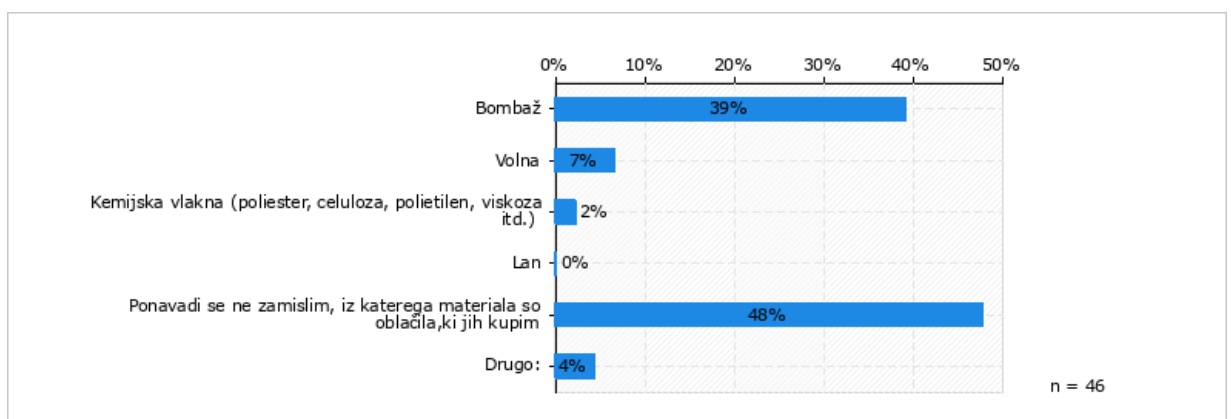

Ugotovila sem, da skoraj polovica anketirancev kupi letno več kot 10 kosov oblačil. Iz tega lahko sklepam, da je povpraševanje po tekstilnih izdelkih, kar se tiče oblačil, precej veliko.

Če primerjam podatke, ki sem jih dobila pri 6. vprašanju, anketiranci letno kupijo več kosov oblek kot jih zavržejo.

2. Iz katerega materiala največkrat kupuješ oblačila?

Graf 2: Materiali, iz katerih anketiranci kupujejo obleke

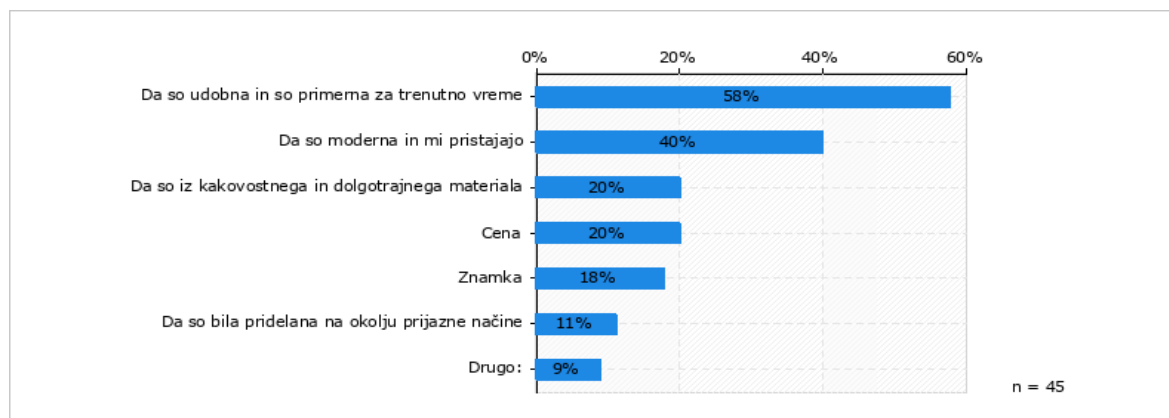
Ta graf nazorno prikazuje, da večina (48%) anketirancev sploh ne pomisli na materiale, iz katerih so izdelane njihove obleke. Iz tega lahko sklepamo, da pri nakupu oblačil, ki jih nosijo, ne pomislijo na posledice, ki jih imajo oblačila na okolje. Obstaja velika možnost, da tako kupijo kose, ki niso iz najbolj ekoloških vlaken oz. so nekakovostnih materialov. To pomeni, da ne preračunajo, koliko časa bo kos oblačila zdržal in kako hitro ga bo potrebno zamenjati.

Vlakna oblačil, ki jih kupujejo, so najpogosteje bombažna, ki pa kakor vemo, ni okolju prijazno vlakno.

Presenetilo me je, da anketiranci zelo malo posegajo po tako imenovanih vlaknih prihodnosti, volni (le 7%) ter lanu (0%).

3. Kaj je zate najpomembnejše pri nakupu oblačil?

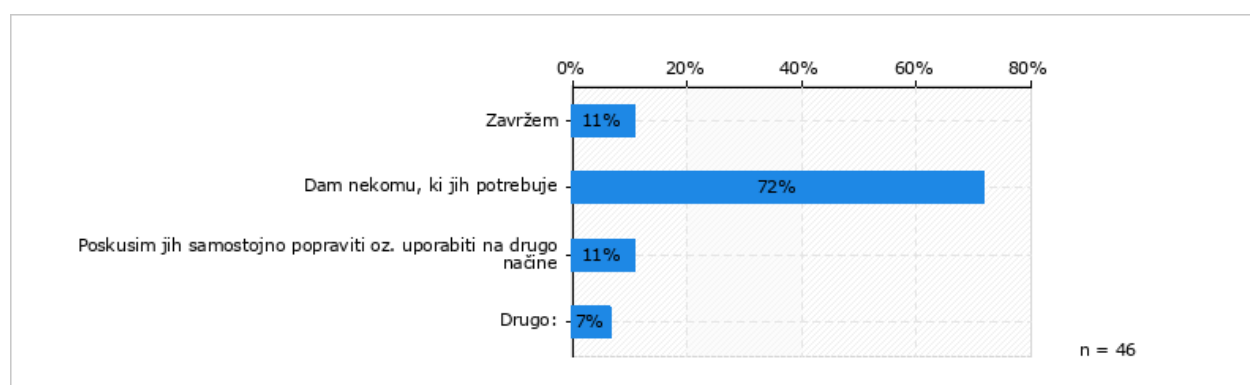
Graf 3: Najpomembnejši kriteriji za mlade pri izboru oblek

Graf št. 3 nam prikazuje kriterije, ki jim mladi poskušajo slediti in so za njih najpomembnejši. Ugotovila sem, da vrstniki predvsem razmišljajo o praktičnosti, pa tudi o modnih trendih oblačil (40% anketiranih). Ta podatek lahko pomeni veliko možnost, da nanje vpliva tudi »fast fashion«. Vendar še vedno lahko trdim, da se mladi vsaj delno zamislijo o izboru oblačil s praktičnega vidika, saj se vsaj 20% anketirancev zamisli o dolgotrajnosti izdelka (»vsaj« 20%, ker so anketiranci med drugo, navajali podobne kriterije, vendar s svojimi besedami). Pri izboru oblačil gledajo na ceno, kar jih še bolj omejuje pri nakupu kakovostnih izdelkov. Ravno izdelava nekakovostnih izdelkov na okolju neprijazen način, stane najmanj.

4. Kaj narediš z oblekami, ki jih ne potrebuješ več?

Graf 4: Prihodnost nepotrebnih oblačil

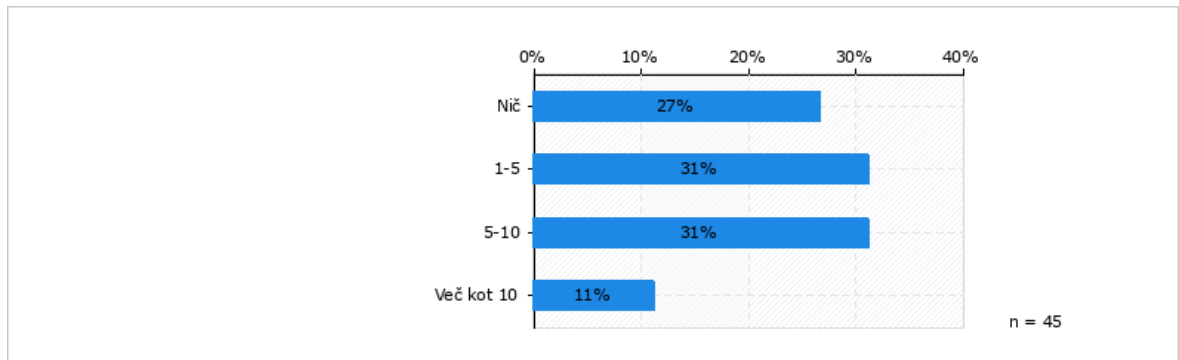
Ta graf sem označila kot »prihodnost nepotrebnih oblačil«, saj dobesedno odraža, kaj mladi naredijo z oblekami, ki zanje niso več uporabna v prvotni funkciji. Zelo pozitivno je, da skoraj $\frac{3}{4}$ anketirancev pravilno ravna z oblekami in jih podari nekomu drugemu in s tem približa našo družbo h krožnemu gospodarstvu, kar kaže, da smo na dobri poti.

Zelo pozitivno je tudi to, da le 11% anketirancev obleke zavrže.

Anketiranci so pod drugo navedli, da oblačila oddajajo v različne organizacije in projekte npr. Rdeči križ, Humana ali pa jih oddajo na posebna zbirna mesta v trgovinah, ki tudi sodelujejo z organizacijami, ki skrbijo za varstvo okolja in se ukvarjajo s ponovno uporabo in/ali predelavo odpadnega tekstila.

5. Koliko oblek zavržeš letno? (med kos obleke ni šteto spodnje perilo, nogavice in čevlji)

Graf 5: Količina zavrženih oblek s strani mladih

Podatki kažejo, da mladi vseh oblek, ki jih ne nosijo več, v večini ne zavržejo. Neglede na to, da nekateri(11%) zavržejo več kot 10 kosov letno, več kot $\frac{1}{4}$ anketirancev oblačil sploh ne zavrže.

3.2 Intervju

3.2.1 Intervju s Saško Susman- vodjo PR oddelka inpredstavnica organizacije HUMANA

V sredo, 23.02. 2022, sem bila lepo sprejeta v pisarni organizacije HUMANA v Ljubljani, kjer sem izvedla intervju z gospo Saško Susman. Ona je vodja PR oddelka ter oddelka za prodajo. Cilj najinega pogovora je bil, da po strokovni plati pridobim nekaj informacij o tem, kako sploh poteka reciklaža oz. ponovna uporaba odpadnega tekstila in kaj je pravzaprav HUMANA kot »celota«. Veliko nas je že večkrat ne samo videlo zbirna mesta njihove organizacije ampak jih marsikateri tudi večkrat uporabimo. Težko si predstavljamo, kako veliko dela in odgovornosti je na tej organizaciji, saj te informacije na spletu in drugih virih nisem uspela pridobiti.

1. Kako bi opisali s čim se ukvarja HUMANA in kakšne so njene glavne naloge?

Naša organizacija je v bistvu del federacije in prisotni smo po celem svetu, na vseh petih kontinentih. Imamo predstavnike v 45 državah. V Sloveniji smo relativno mladi, saj tu delujemo nekje 20 let. Naša primarna naloga je zbiranje oblačil. Naš osnovni namen je, da zberemo čim več oblačil in jim po hierarhični lestvici odpadkov podaljšamo življenjsko dobo oziroma jih ponovno uporabimo. Zadnje čase se posvečamo tudi ciljem Evropske unije, ki začnejo veljati od 01.01. 2025, zato se tudi vedno bolj posvečamo tudi tematiki odpadnega tekstila. Zelo dobro nam uspeva projekt ponovne uporabe tekstila (oblačila, obutev, hišni tekstil, modne dodatke, igrače), ki jih zberemo in razdelimo po kategorijah.

V Sloveniji trenutno nimamo še »popolnega sortiranja«, imamo samo 2 od 3 vej. Jeseni lanskega leta smo dobili tudi seconhand trgovine. Manjka nam samo še vmesni člen, da bi gospodarjenje z odpadki lahko zaokrožili. Leta 2023 bomo organizirali tudi razvrščanje. To pomeni, da bomo lažje analizirali določene frakcije na kategorije gledena uporabnost oblačil in njihov transport v različne države sveta.

2. Na vaši spletni strani so omenjeni številni projekti, ki zajemajo bolj Afriško področje. Kaj pa Slovenija? Katere dejavnosti in projekte izvajate trenutno pri nas?

V Sloveniji bi težko izvedli projekte podobne kot jih izvajamo v Afriki, saj se soočajo z drugačnimi problemi kot na severni polobli. Torej naša naloga je, da ustvarimo nekakšno denarno vrednost na severni polobli in pa potem financirati socialne projekte na jugu. Kar se tiče lokalnih projektov na Slovenskem, smo lansko leto začeli z izvedbo »Dneva odprtih vrat«. Vse kar zberemo v naših zabojnikih, shranjujemo v skladišču, kjer tudi izločimo odpadke, ki ne sodijo med tako imenovane zelene odpadke. Ker smo od leta 2019 uradni zbiratelji zelenega odpadka, moramo upoštevati določene predpise in standarde, kar pomeni, da nujno izločimo plastiko, papir, kovine ter elektroniko. Najpogosteje se s tem srečamo v obliki igrač, rolerjev, čelad, drsalkin plišastih igrač z elektroniko, česar pa je ogromno. Zato smo se zamislili, kaj bi lahko s tem naredili in glede na naše poslanstvo bi bilo nekorektno, da bi jih zavrgli. Tako smo 17.2. 2022 izvedli že drugi »Dan odprtih vrat«, kjer smo šli tudi v sodelovanje z Rdečim križem in Zvezo prijateljev mladine. Prednost tega povezovanja je to, da se nam ni potrebno ukvarjati z iskanjem podatkov o finančno šibkejših, saj jih te organizacije že imajo. Odziv na dogodku je bil zares izjemen, prvič smo obdarili okoli 200 otrok, na drugem pa smo že prišli do 250, to pomeni 100 družin. Sodelujemo tudi s šolami na temo ozaveščanja.

Slika 2: Dan odprtih vrat 1

Slika 3: Dan odprtih vrat 2

3. Kaj pa je pravzaprav vaš slogan in kaj končni cilj Humane?

Naš slogan je: " Deluj lokalno, vplivaj globalno". To je tudi naša rdeča nit in se je skušamo držati. Trenutno sodelujemo z velikim številom organizacij, kot npr. Athlete's foot, Intersport, C&A in jih želimo vzpodbuditi k ponovni uporabi. Naše sodelovanje poteka tako, da kupcem, ki prinesejo rabljena oblačila in obutev, nudijo določen popust.

Na ta način želimo vzpodbuditi čim več organizacij k sodelovanju in posledično h konceptu ponovne uporabe. Naš cilj za letošnje leto je tudi, da bi začeli sodelovati z večjimi slovenskimi podjetji. Pri njih bi izvajali enkratne akcije ali pa bi celo namestili zabojnike za lažje zbiranje odpadkov.

4. Ali lahko rečemo, da smo v Sloveniji blizu teh ciljev? V kolikšnem času bi jih lahko popolnoma uresničili?

Naš namen je v prihodnosti zbrati čim več tekstila, ker po zadnjih podatkih še vedno ogromno tekstila pristane v mešanih komunalnih odpadkih in to kar 10%. To je zelo veliko, če govorimo o povprečju. Trenutno smo še zelo daleč od tega, ampak smo na dobri poti. Poskušamo bolje sodelovati s komunalnim zbiranjem odpadkov in to ne samo v Sloveniji, saj je pomembno širjenje te komunalne mreže.

5. Koliko kg oblačil pa letno prejme Humana?

Lansko leto smo zbrali 2577 ton.

6. Če sklepamo iz bolj statičnih podatkov, kakšno je trenutno stanje z zavrženimi oblekami danes v primerjavi s podatki izpred 10 let? Ali lahko rečemo, da se stanje izboljšuje ali slabša?

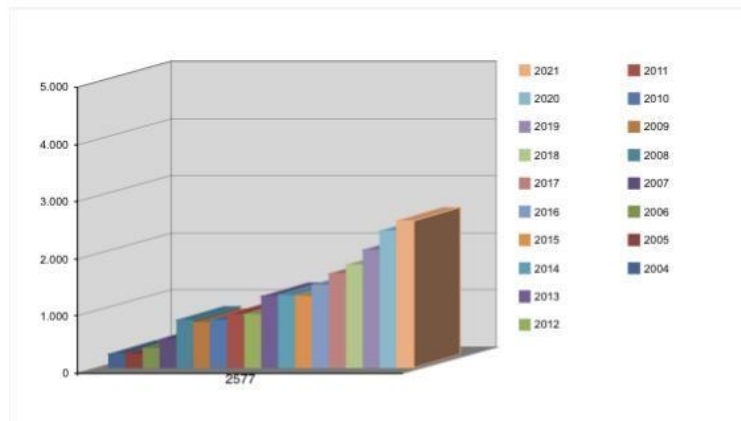
Številke zbranega tekstila vedno bolj naraščajo skupaj s potrošništvom. Po eni strani se boljša, saj postavljamo vedno več zabojnikov, ki so na bolj dostopnih lokacijah za prebivalce npr. trgovski centri, šole, večja stanovanjska naselja. Po drugi strani pa se slabša, saj iz leta v leto ljudje kupujejo več in posledično tudi zavržejo več. Večje nakupovanje in zavrženost oblačil je posledica tega, da je tekstil vedno bolj poceni in tudi manj kvaliteten.

Ob koncu intervjuja je gospa Saška delila z mano graf, ki nazorno prikazuje zbrane količine tekstila od leta 2004.

Graf 6: Zbrane količine tekstila od 2004-2021

ZBRANE KOLIČINE TEKSTILA od 2004 - 2021

leto	ton
2004	229
2005	237
2006	341
2007	500
2008	827
2009	789
2010	825
2011	938
2012	928
2013	1245
2014	1272
2015	1271
2016	1450
2017	1633
2018	1799
2019	2064
2020	2385
2021	2577

7. Kaj pa, če primerjamo stanje v Sloveniji in v drugih Evropskih državah? Kaj pa glede drugod po svetu?

Če govorimo o razvitejših evropskih državah, smo malo nad povprečjem. Po podatkih na osebo v Sloveniji letno zavržemo 12,3kg tekstila, evropsko povprečje pa je nekje 11kg. Če pa rezultate primerjamo z Ameriko, je pri nas stanje boljše, saj se tam več potroši in zavrže, najmanj 3 krat več tekstila kot pri nas.

8. S čim bi lahko to razložili? kateri dejavniki na to vplivajo?

Bistveni razlog je že v sami kulturi. Amerika je klasična potrošniška družba, saj je že njihovo razmišljanje usmerjeno v to, da komaj čakajo, da lahko porabijo plačo za neke izdelke, med katerimi je tudi tekstil.

9. Ali bi lahko bolj podrobno opisali, kaj se dogaja z oblačili, ki jih oddamo v vaše zabojnike? Katere so vmesne faze in kje je končna točka?

V Sloveniji imamo približno 500 zabojnikov in jih na tedenski ravni praznimo od enkrat do trikrat, odvisno od frekventnosti in lokacije. Nato jih skladiščimo ali tu v našem osnovnem skladišču na Črnučah, ali pa v tudi manjšem skladišču na Ptuju. Tam jih zlagamo v velike vreče in jih izvozimo v sortirne centre drugod po Evropi pa tudi v Severni Afriki, kjer jih sortirajo.

Zberemo okoli 7% odpadnega tekstila. To so izdelki, ki jih ne moremo več ponovno uporabiti ali reciklirati, torej končajo v sežigu. Taki izdelki predstavljajo največji problem, saj gre za popolnoma uničen tekstil, ki ga Evropa pošilja drugam.

Slika 4: Skladišče Humane na Črnučah

10. Ali bi lahko dali kakšen nasvet, kako lahko čim bolj podaljšamo življenjsko dobo obleke?

Zavedati se moramo, da porabimo le 1/3 zmogljivosti in uporabnosti obleke, preden jo zavržemo. Pomembno je, da se zares prepričamo, če smo izkoristili tudi tisti 2/3, ki ju ponavadi pozabimo.

Če izpostavim sebe kot primer, bi rekla, da večinoma nakupujem v secondhand trgovinah. Če pa že kupim kaj novega, skušam kupiti čim bolj kvalitetno, ker lahko potem to nosim dalj časa. Večina ljudi zelo hitro menja sezonska oblačila. Danes eno majico dobimo v trgovini za 5 eur, zato je tudi ni težko zavreči.

Želimo, da se čim večje število ljudi zaveda, da oblačila ne sodijo med komunalne odpadke. Poiščemo lahko druge rešitve: razdelimo jih med svoje sorodnike, znance, prijatelje; prispevamo organizacijam, ki se s tem ukvarjajo.

Za mlade bi tudi svetovala »vintage«, definitivno. Gre za izjemno kvalitetna oblačila, ki so pridelana iz zelo kakovostnih materialov, česar danes praktično ne najdemo. Sploh zato, ker danes živimo v času zelo razširjenega pojava »hitre mode«, ki je usmerjena samo v neskončno brezzavestno nakupovanje. Cilj nekaterih trgovin je, da izdelek prodajajo čim bolj poceni in pri tem ne razmišljajo o materialih, ki jih uporabljajo in o škodi, ki jo povzročajo. Zato sem zelo vesela, da zadnja leta mladi vse bolj posegajo po »vintage«, ker ste danes veliko bolj ozaveščeni, kot smo bili mi in verjetno bo ta »trend« ostal z nami za dlje časa.

Slika 5: Potek intervjuja s Saško Susman

3.2.2 Intervju z naključno izbranimi kupci secondhand trgovine

Moja raziskovalna naloga je usmerjena na mlade, saj sem zainteresirana, da čim večje število ljudi začne z zavestnim nakupom oblek in s tem zmanjša onesnaževanje našega planeta. Zato sem se tudi jaz odpravila v secondhand trgovino v Ljubljani z imenom Textil shop, da lahko na lastne oči vidim, kako poteka delovanje trgovin takega tipa. Poleg tega sem tudi izkoristila priložnost in povprašala nekaj kupcev o njihovih izkušnjah glede nakupa v različnih trgovinah in njihovem mnenju o tej tematiki. Anketirane sem izbirala v moji starostni kategoriji, da bi lahko tudi vrstnikom posredovala izkušnje, ki so jih z mano delili prostovoljci in si tako ustvarili predstavo o »secondhandih« ali pa se celo sami navdušili nad idejo drugačnega nakupovanja. Skupaj sem vprašala 4 kupce, ki sem jim zastavila ista vprašanja.

1. Kako si se odločil/a za nakupovanje v secondhand trgovini?

Anketiranec 1: Prihajam iz Anglije, kjer so take trgovine veliko bolj razširjene, zato je to zame postalo tradicija, ki jo ohranjam tudi v Sloveniji. Ker pri nas mnoge trgovine prispevajo vsaj del zaslužka za dobrotelne, se počutim dobro, ko vem, da sem dobrotelna.

Anketiranec 2: Idejo sem dobila pri prijateljici, saj mi je bil všeč njen slog oblačenja.

Anketiranec 3: Ker rad raziskujem in mi je všeč koncept kroženja oblek.

Anketiranec 4: Všeč mi je »vintage stil« in rad poskusim nekaj novega.

2. Kje kupiš letno več kosov oblek v secondhand trgovinah ali navadnih? Zakaj?

Anketiranec 1: Letno več kupim v secondhand trgovini, ker tu lahko razvijam svoj stil in najdem nenavadne kose. V navadno trgovino se odpravim le, ko potrebujem nekaj določenega.

Anketiranec 2: Trenutno še vedno kupim več v navadni trgovini, ker nakup v secondhandu vzame več časa in se še ne morem navaditi.

Anketiranec 3: V navadni trgovini, ker so secondhand trgovine zame bolj kot nekakšna popestritev in ne glavni vir.

Anketiranec 4: Letno mislim, da v secondhand, razen zimske sezone, ker ne najdem vedno prave velikosti.

3. Katera izbira se ti zdi boljša? V čem je glavna razlika?

Anketiranec 1: Osebnostno raje izberem secondhand trgovino, ker je sam proces nakupa in raziskovanja nenavaden. Poleg tega se zavedam, da se lahko izražam brez odvečnega plačevanja in nepotrebne proizvodnje nečesa, kar lahko ponovno uporabim. Glavna razlika se mi zdi pravzaprav v izbiri, ker v secondhandu nikoli ne veš, kaj boš natančno našel tokrat.

Anketiranec 2: V prihodnosti bi rada celoten nakup opravila v secondhandu zaradi povprečno nižjih cen in bolj pestre ponudbe.

Anketiranec 3: Zame so definitivno navadne trgovine, ampak na splošno z nakupi v secondhandih je mogoče veliko privarčevati, zato težko rečem konkretno.

Anketiranec 4: Raje se odločim za secondhande, ker če čez čas ne nosim več obleke, jo praktično lahko prodam naprej in kupim nekaj drugega na istem mestu brez večjih stroškov.

4. Ali si že prispeval kakšen svoj kos v secondhand?

Anketiranec 1: Da, vendar ne v Sloveniji.

Anketiranec 2: Trenutno še ne.

Anketiranec 3: Da.

Anketiranec 4: Da.

5. Ali lahko občutiš to, da prispevaš k trajnostnemu razvoju s tem, da ponovno uporabljaš tekstil?

Anketiranec 1: Da, ker vidim, kako se oblačila zamenjavajo tudi medgeneracijsko, kar pomeni, da proizvedemo manj.

Anketiranec 2: Ne vidim ravno direktno, vendar imam drugačen odnos do kosa, ki ga kupim v secondhandu kot v navadni trgovini.

Anketiranec 3: Ne ravno, ker nisem tako poglobljen v to tematiko.

Anketiranec 4: Zagotovo, ker praktično ne zavržem nobene obleke.

Slika 6: Potek intervjuja v secondhand trgovini Textil house

4. Razprava

Raziskovalno nalogo sem začela delati z namenom, da bi lahko odgovorila vsem, ki jih skrbi prihodnost našega planeta zaradi onesnaževanja, ki ga povzroča tekstilna industrija ter kako bi to onesnaževanje zmanjšali. Med raziskovanjem sem pridobila izjemne podatke, ki jih lahko uporabljamo tudi v vsakdanjem življenju.

Najprej sem raziskala v kakšnem stanju smo trenutno na tem področju s pomočjo intervjuja zaposlene v humanitarni organizaciji, ki s svojim delovanjem želi prispevati k trajnostnemu razvoju in se predvsem ukvarja z zbiranjem odsluženih oblačil in ostalega tekstila. Posredovala mi je podatke o količini letno zbranega tekstila v zadnjih desetih letih ter tudi o tem, da je tekstilna industrija drugi največji onesnaževalec okolja. Predstavila mi je tudi graf, iz katerega je razvidno, da se stanje iz leta v leto slabša, iz česar lahko sklepam, da je tematika zelo aktualna.

Tematika, o kateri sem raziskovala, je globalna, saj se z njo soočajo tudi drugod po svetu, o čemer sva se tudi pogovorili. V primerjavi z Ameriko je stanje v Slovenji opazno boljše, saj tam zavržejo in tudi kupijo celo 1/3 več tekstila kot pri nas. V primerjavi z državami EU pa je stanje nekoliko slabše, saj povprečen Slovenec zavrže letno koli 12,3kg tekstila, to pa ni več šala.

Gospa Saška Susman je povedala, da smo mladina današnjega časa precej bolj ozaveščeni kot generacije pred nami. O tem sem razmišljala tudi sama, zato sem za oceno trenutnega stanja med mladimi potrebovala tudi njihovo mnenje. Izvedla sem spletno anketo med učenci 7. in 9. razredov OŠ Trzin, ki je bila usmerjena v raziskavo njihovega ravnanja v zvezi z oblačili.

Iz ankete sem ugotovila, da anketiranci oblačil skorajda ne zavržejo, ampak jih skušajo ponovno uporabiti ali podariti nekomu drugemu. Njihovo ravnanje kaže na dobro ozaveščenost v odnosu do okolja in odpadkov, pri nakupu pa na to niso pozorni, saj ne razmišljajo o uporabljenih materialih in kakovosti, ampak predvsem o modnih smernicah. Na njihov nakup močno vpliva pojav »fast-fashion«, ki kupce vzpodbuja k neracionalni potrošnji.

Podatki, ki sem jih dobila s pomočjo intervjuja in ankete, so me vzpodbudili k iskanju rešitev, s katerimi bi mlade usmerili k bolj okoljevarstvenemu ravnanju že pri samem nakupu. Mlade je potrebno informirati o problematiki in poskrbeti za preventivo.

Možni načini informiranja so:

- posredovanja informacij na dnevih odprtih vrat v osnovnih in morda tudi v srednjih šolah,
- organiziran odvoz tekstila,
- predstavitev secondhand trgovin.

Za spoznavanje le teh sem prvi korak naredila že jaz, saj sem približala idejo drugačnega nakupovanja, ki mu ne narekujejo pravila fast fashion-a. Sama sem se odpravila v eno izmed secondhand trgovin, kjer mi je nekaj njihovih kupcev delilo svoje izkušnje o nakupu oblačil v tovrstnih trgovinah.

Poudarili so različne prednosti in slabosti tovrstnega nakupovanja. Gledano z ekološkega vidika, je tak nakup lahko eden izmed predlogov. To idejo je omenjala tudi Saška Susman. Poleg drugačnega nakupa oblačil je predlagala tudi to, da se pogosteje obrnemo k nestandardnim izdelkom, pri katerih cena ne temelji le na znamki, ampak predvsem na funkcionalnosti in kakovosti.

Moja glavna ugotovitev je, da ko se gre za globalno problematiko, je tudi en sam človek, ki spremeni svoje razmišljanje, veliko. Skupaj ustvarjamo veliko celoto in za velike spremembe moramo začeti sami pri sebi. Pazljivi moramo biti tudi na čistost življenjskega kroga tekstila, ki ga kupimo. Na okolje vplivamo že z izborom izdelkov, ki so bili pridelani v primernih razmerah in iz okolju prijaznih materialov.

Tudi na tem področju bi bilo potrebno več informiranja, na kar kaže še vedno velik odstotek nakupa oblačil izdelanega iz bombaža. Ljudje ne poznajo vpliva gojenja bombaža na okolje, sicer tega ne bi počeli tako množično.

Ob tej nalogi lahko zaključim, da lahko vsak kot posameznik pripomore k zmanjšanju onesnaževanja že s tem, da začne pred nakupom preučevati različne blagovne znamke in zgodovino samega izdelka. Tako bo lahko vsak ocenil sorazmernost cene izdelka in njegovega časa uporabe ter škodljivega vpliva na okolje.

5. Sklepi in zaključek

Za onesnaževanje lahko krivimo in obsojamo kogar koli, ampak vsaj delež odgovornosti je na vseh. Želela sem pregledno zbrati uporabne podatke, da bi lahko vsak, ki ga zanima onesnaževanje okolja zaradi tekstila, iz njih potegnil nekaj novega. Ker imamo trenutno v slovenskem jeziku malo res koristnih in dostopnih virov, ki bi pričali ravno o tej tematiki, sem se tudi sama srečala s težavo pri raziskovanju glede črpanja informacij. Obrniti sem se morala predvsem na strokovno literaturo, ki je sicer zelo dobro napisana, vendar, če želimo rešiti problem globalno, moramo informacije približati tudi navadnim bralcem. Pri izdelavi raziskovalne naloge sem uporabila različne metodologije dela, predvsem komunikacijo z ljudmi v obliki ankete ali intervjuja. Ob koncu raziskovanja sem opazila, da sem bila mogoče ponekod preveč splošna. Menim pa, da to nič ne zmanjša pomena raziskovanja, saj kdor želi, lahko iz moje raziskovalne naloge pridobi osnove in navdih za številne nove naloge, ki se jih bom v prihodnje lotila tudi sama. V svojem delu sem podala nove ideje za rešitev okoljske problematike današnjega časa. Z mojo raziskavo bom tako lahko pripomogla k boljšemu svetu za nas in naše potomce.

6. Viri

Knjižni viri:

1. Damilo Jakšič: Projektiranje in konstrukcija tekstilij in oblačil. Ljubljana: Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za tekstilstvo, 2007.
2. Dr. Sonja Šostar Turk. Sabina Fijan, univ.dipl.inž: Nega tekstilij in oblačil. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za strojništvo, Inštitut za tekstilstvo, 2000.
3. Ana Lesjak: Tekstilna tehnologija plemenitenje; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993.
4. Slovensko ekološko gibanje: Kemizacija okolja in življenja- do katere meje?. Ljubljana: Slovensko ekološko gibanje, 1997.
5. Zveza ekoloških gibanj Slovenije in ministerstvo za okolje in prostor v sodelovanju z univerzo v Mariboru, Fakulteto za strojništvo in znanstveno raziskovalnim središčem Ptuj: Strokovni posvet- Energijska izraba odpadkov. Ljubljana: Zveza ekoloških gibanj Slovenije - ZEG, Center ekoloških dejavnosti ,2011.
6. Zveza ekoloških gibanj Slovenije: Strokovno posvetovanje- Kako do »nič odpadkov« v Sloveniji?. Ljubljana: Zveza ekoloških gibanj Slovenije ,2015.
7. Boris Pregrad in Vojko Musil: Tehnologija in integrirano varstvo okolja. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta ,1999.
8. Zelena Slovenija: Priročnik- Prehod v zeleno gospodarstvo. Celje: Fit media d.o.o., 2018.

Spletni viri:

1. Kaj je ekološki bombaž?2022. Pridobljeno: 05.02.2022:(<https://naturaland.si/blog/eko-bombaz/>)
2. DR. Levstek, M. 2019: Za proizvodnjo tkanin se uporablja tudi velika količina vode.(online). Pridobljeno 05.02.2022: <https://sdzv-drustvo.si/novice/industrija-tkanin-je-druga-najvecja-onesnazevalka-okolja/>
3. Oblačila, obuvala in tekstilni gospodinjski izdelki povzročajo onesnaženje vode, izpuste toplogrednih plinov in polnjenje odlagališč odpadkov (online). 2020. Pridobljeno 05.02.2022: <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20201208STO93327/ucine-k-tekstilne-proizvodnje-in-odpadkov-na-okolje-infografika>
4. Potrošništvo. 2015. Pridobljeno: 05.02.2022: <https://www.ekoenergy.org/how-polluting-is-the-fashion-industry/>
5. Agenda. 2020. Pridobljeno: 05.02.2022: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/uresnicevanje-agende-2030/>

Viri slik:

Slika 1.: 17 ciljev trajnostnega razvoja do leta 2030; vir: OZN, 2015

Slika 2.,3., 4., 5., 6.: Ana Ovchinikova